

Baština Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

Lepenica-priroda, stanovništvo, privreda i zdravlje

Grin, Ernest

1963

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/items/2cf6f585-f2d1-4364-aa01-e19880111050>

Preuzeto s Baštine Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine

<https://bastina.anubih.ba/>

LEPENICA

Priroda, Stanovništvo, Privreda i Zdravlje

SARAJEVO

1963

IVAN PUDIĆ

TOPONOMASTIKA

Mikroregija Lepenica, kako će to pokazati radovi o dijalektološkim ispitivanjima u ovom zborniku, ne čini zasebnu jezičku cjelinu. U Lepenici se ukrštavaju osobine štokavskog ijekavsko-šćakavskog govora između Bosne i Drine, sa osobinama koje su nastale u slivu rječice Fojnice.¹⁾ Zato će popisivanje i ispitivanje onomastičke građe ove mikroregije imati iz tih razloga relativnu vrijednost, jer je ova još u tješnjoj vezi ne samo sa onomastičkom građom pomenutog govora nego i sa onomastikom cijelog našeg jezičkog područja. Obrada onomastike i u ovako ograničenoj mikroregiji zadržava, međutim, svoju posebnu važnost, jer su u pojedinim imenima često očuvani tragovi relativno dublje prošlosti, i pomaže nam u ispitivanju porijekla naselja, sela, zaselaka, u utvrđivanju preslojavanja stanovništva i ispitivanju razvoja materijalne kulture. Ova ispitivanja imaće, dalje, svoju definitivnu vrijednost istom onda kada bude popisana i ispitana sva onomastika našeg jezičkog područja, što je, zasada, još u početnoj fazi rada²⁾.

Ovo ispitivanje ograničeno je samo na toponime, i to:

- a) *imena naselja*: sela, zaselaka, naseobina, njihovih dijelova, putova, itd.,
- b) *imena geografsko-geoloških konfiguracija i privrednih objekata*, predjela, gora, brda, šuma, polja, čestica zemlje itd.;
- c) *hidrografska imena*: voda, izvora, rijeka, rječica, potoka, bara, lokava itd.

A. IMENA NASELJA

Prema već ustaljenoj terminologiji³⁾ ovdje su obuhvaćena sva primarna i sekundarna naselja, isključujući imena nenaseljenih mjesta (Flurnamen). Toponimi primarnih i sekundarnih naselja izvedeni su bilo od ličnih imena, bilo od ape-

¹⁾ Osim J. Vuković, *Kreševsko-lepenički govor*, str. 287. u ovom zborniku uporedi još i M. S. Filipović, *Visočka nahija* (-Srp. etnogr. zbornik, XLIII, passim; Mijo Zuljić, *Današnji vareški dijalekat*, *Školski vjesnik*, Sarajevo, 1908; Brabec, *Tuzlanski govor*.

D. Božić, *Izveštaj o istraživanju govora u dolini rijeke Fojnice* (- *Ljetopis JAZU*, knj. 62, str. 375—380), Zagreb, 1957.

²⁾ God. 1956. osnovan je Nacionalni komitet za onomastiku pri akademjskom savjetu i republički odbori pri institutima za jezik u beogradskoj, zagrebačkoj i ljubljanskog akademiji. God. 1960. osnovan je Onomastički odbor za NR BiH pri Balkanološkom institutu ND BiH u Sarajevu.

³⁾ Cf. H. Dittmair, *Siedlungsnamen und Siedlungsgeschichte des Bergischen Landes*, 1956, str. 5. i sl., gdje je navedena i ostala ranija literatura. Za pitanje metoda rada cf. E. Schwarz, *Orts- und Personennamen* (-*Deutsche Philologie im Aufriss*, 2. überarb. Auflage), Sd., str. 1523—1598.

lativa uopšte. Jezički posmatrani, oni pretstavljaju razne tipove formiranja ovih imena. Manji broj toponima su turcizmi. Recentni oblici toponima u većini pokazuju recentnost ovih imena, prema tome i naselja. Imena naselja (sela, zaselaka) su slijedeća:

Azapovići, Bajkuše, Biliš, Bočići, Boljkovići, Borina, Botunja, Brnjaci, Brodac, Bukva, Bukovica, Buzuci, Čalukovac, Česma, Čizma, Čubren, Draževići, Duhri, (Bajna) Gorica, Grahovci, Ivica (Han-Ivica), Jajići, Kapetani, Kovači, Ključci, Kuliješ, Laze, Ljetovik, Mačci, Medići, Palež, Paretak, Pareževići, Pavići, Pirin, Plavlje, (Han) Ploča, Podastinje, Podčesme, Potkraj, Potočani, Radanovići, Rađen, Rotilj, (Hadžino) Selišće, (Srednje) Selo, Selakovići, Šikulje, Tamare, Tinci, Toplica, Tulića, Vrana, Vrela, Vrtići, Vučiovac, Zabašće, Završje, Žeželovo i Žuželj.

Izvjestan broj ovih imena sela i zaselaka ima i po nekoliko naziva, odnosno različitih oblika istog imena: *Azapovići (Gornji i Donji)*, raniji naziv *Vlahovići*; *Biliš* je naziv za nekoliko kuća sela *Bukva*; *Borina* ima naziv i *Buhorina (Gornja i Donja)*; *Duhri* (gen. pl. *Duhara*) zove se i *Duri*; *Ivica* se zove i *Han-Ivica*; *Jajići* se zovu i *Jahići* (dio *Homolja*); *Pareževići* se zovu i *Parežići*; *Plaovlje* ima ime i *Plahovlje, Plavlje*; *Podastinje* se zove i *Postinje, Podstinje*; *Tinci* se zovu i *Tinke i Tinja*; *Toplice* se zovu i *Toplica*; *Vrane* se zovu i *Palež Donji*.

Većina ovih imena postala je od imena rodova koji su se u ovoj regiji naselili: iz Sarajevskog polja, visočke nahije (v. M. S. Filipović, Visočka Nahija (Srp. etnografski zbornik, XLIII), Bosanske krajine, Kreševa, Fojnice, Hercegovine i Dalmacije. Odgovarajući ili slični nazivi nalaze se u neposrednim graničnim područjima Lepenice, kao i u drugim našim jezičkim područjima⁴). Ukoliko s te strane nema potrebe da se ona zasebno proučavaju, jer su jezički jasne tvorevine, na izvjesna imena ipak treba ukazati:

Bočići: nekoliko kuća u Radanovićima (Gornjim); ako ovo nije formirano od vlastitog imena, možda je od *bôk*, gen. *bôka*, augm. *bôčina*. Kao toponim posvjedočen *Bok, Bočina*. Za značenje: »Seite, Talwand, Berglehne, Bergabhang cf. J. Schütz, o. c. str. 32; za etimol. Berneker, EW I, 68 sl.

Borina-Buhorina: vjerovatno je formirano od *bôr, bôra, »pinus silvestris Linn«*. (cf. Vuk, Rječ., s. v. *Boranja*, plan. u Srbiji). *Buhorina* je postalo ili pretjeranim *h*-akanjem (među muslimanskim stanovništvom), ili od *buhorina*, »buhar« = odsječeno granje sa zelenim lišćem bjelogorice za stočnu hranu zimi.

Buzuci: ime formirano po rodu, starinom iz Dalmacije ili iz Bosanske krajine; u vezi sa arb. *buzuk*, m., »Zimbel, Gitarre«, cf. M. Lamberz, Lehrs. d. Alb., T. I, Alb. -dt. Wb (1954), s. v.

Čalukovac: raniji naziv *Jasen*. *Čalukovac* prozvan po nekom agi iz Sarajeva, čije je to imanje bilo; *Čolak, Čolaci*: rod i mahala u Zjumi (cf. M. S. Filipović, Has, 15, 45, 108; tur. *čaluk, čalik*, »selišće, selo« cf. Škaljić 169).

Česma: tur *çeşme*; *Česmice* u Srbiji; *Česmica* posvjedočena od 17. vijeka (Micalia), cf. F. Miklosich, Türk. El. 1, 264; J. Schütz, o. c. 65.

Duhri-Duri: vjerovatno je selo dobilo naziv po imenu roda *Duri* (rod u Romaniji, cf. M. S. Filipović, Has, 44, 104); *Durak*, rod u Damnjanju (cf. M. S. Filipović, o. c. 45, 96); u obliku *Duhri*, gen. pl. *Duhara* (iz *Dùara*, cf. M. S. Filipović, Visočka Nahija, 338, 430, 432, 446, 447), vjerovatno se radi o *h*-akanju.

Jajići-Jahići: naziv za dio *Homolja*; oblik *Jajići* je sekundaran, od *Jahići*, vlastito ime roda.

Paretak: vjerovatno od *párlog* »ugar«, »Brache, Brachacker«, formirano sa dem. sufikosom *-ak* (kao *halj-e-t-ak, bar-e-t-ak, pa-luč-ak*) iz »*parlog-t-ak*«; za promjenu *a-e*, upor. rus. *parenina*, »Brachfeld«, dij. *parenišće*, »abgeerntetes und brachgelegtes Sommergetreidefeld« (cf. J. Schütz, o. c. 53; A. Preobraženskij, Et. slov. rus. jezika, II, s. v.). Kao toponim raširen je po cijeloj našoj jezičkoj oblasti: *Parlog, Parloge, Parlozi, Parlož, Parložina (par-pr-prložina)*. Kao apelativ rašireno je i rum. *părlóg*, »terre inculte, jachere« (Cihac, 246), mađ. *parlag*, (ödes unbestell-

⁴ Cf. Imenik mesta FNRJ, Beograd, 1956, s. v.

tes Land« (cf. J. Schütz, o. c. 53). Prema F. Miklosich, EW 162, mađ. *parlag* je pö-zajmica iz slav. *prëlogъ*, a srpskohrv. *párlog* je *povratnica* (Rückentlehnung) iz mađarskog ili iz rumunjskog (prema P. Skoku, Zfr. Ph. 44, 152); cf. i M. Vasmer, EW 2, 313.

Pareževiči-Parežiči: pošto ima dovoljno posvjedočenih toponima: *Parlozi*, *Parložina*, to bi se i ovo ime, u vezi sa naprijed rečenim, moglo ubjedljivije objasniti iz *Parloževiči-Par(l)ježeviči* nego dovodenjem u vezu sa *Paris-Pariž (Pariž i Jelena)*; (ovo drugo je mišljenje prof. M. S. Filipovića, usmeno saopštenje).

Solaković: ime je po rodu koji je tu živio, cf. tur. *solak*, vrsta vojske.

Tinke-Tinci, *Tinja*: vjerovatno je formirano od vlastitog imena *Antonija-Tina (Anton-Tin)*; toponim *Tinci*, *Tinja* (cf. J. Cvijić, 139) upućuje i na: *tin* »butin, stap«, arb. *tini(ti)*, »Butterfaß«.

B. IMENA GEOGRAFSKO-GEOLOŠKIH KONFIGURACIJA

1. IMENA NJIVA

Imena njiva formirana su najčešće od apelativa koji označavaju konfiguraciju tla, kulturu bilja, raslina uopšte. Ponekad ova imena pokazuju i porijeklo ranije svojine.

Bara (:Bare), *Barica (:Barica gornja i donja)*, *Bašća*, *Bašćica*, *Bašćice*, *Adžine njive*, *Ajvatovine*, *Babin do*, *Barišina strana*, *Bibin do*, *Biskupina*, *Blace*, *Boboti*, *Bočulozi*, *Bojići*, *Boljače*, *Bradve*, *Bratiševica*, *Brda*, *Brestić*, *Brestiči*, *Brezanja*, *Brezice*, *Brezovina*, *Brežovac*, *Brijeg*, *Briješće (:Briježde)*, *Brložine*, *Brzumile*, *Bunar*;

Ciganije, *Copolovina*, *Crkvine*, *Curice*, *Čaire*, *Čardaci*, *Čatovine*, *Čavka*, *Čavčak*, *Čavljenska njiva*, *Čerge*, *Češenice (:Češćenice)*, *Češlja*, *Čizmica*, *Čerana*;

Demirovača, *Deseci*, *Diljka (:Diljke)*, *Divljaka*, *Djedovina*, *Drijen*, *Drogoloz*, *Do*, *Doce*, *Dola*, *Dolić*, *Dolina*, *Dolinjak*, *Dolovi*, *Drobodoli*;

Džalmetovine;

Endek;

Gačice, *Gaj*, *Obla glava*, *Glavica*, *Glavičice*, *Gnjile*, *Golubić*, *Grab*, *Grabovce*, *Gradac*, *Gradina (:Gradine)*, *Gradišće*, *Graovina*, *Graovišća (:Graovišće)*, *Grebice*, *Grebčanice*, *Grinovi*, *Gromile*, *Gromilice*, *Grudac*, *Guje*, *Gunčevica*, *Gunjate*, *Gorovijet*, *Hajdarova njiva*, *(H)anina*, *Hanišće*, *Hrasno*;

Igrišće, *Ivanike*;

Jabučice, *Jabuka (:Jabuke)*, *Jagin greb*, *Jame*, *Janjovac*, *Jasen*, *Jasike*, *Jazbine*, *Jazine*, *Jehovine*, *Jezero*, *Jorgovan*;

Kalajdžin(i)ce, *Kamenjača*, *Kapije*, *Kapuša*, *Kašica*, *Kletina*, *Klijenak*, *Klinice*, *Ključ*, *Kojsina*, *Kolakova njiva*, *Kopjele*, *Košćan*, *Kotarac*, *Kratine*, *Krbave*, *Krč*, *Krčavina (:Krčavine)*, *Krgovac*, *Krtuša*, *Kremenjak*, *Krivača (:Krivače)*, *Krivaje*, *Krzovina*, *Kolijevka (:Kulijevka)*, *Križ*, *Krušćica (:Krušćice)*, *Kućetina*, *Kuti*;

Ladjice, *Lalići*, *Lanišće*, *Lapat*, *Latica*, *Lazine*, *Ledine*, *Lijeske*, *Lisine*, *Lokva (:Lokve)*, *Lopata*, *Loznici*, *Lučica (:Lučice)*, *Lug*, *Lugovi*, *Luka (:Luke)*, *Lušci*, *Luščić*;

Mačkovi, *Majdani*, *Masnice*, *Medinovac*, *Međa (gornja, srednja)*, *Mehtef (:Mejtefi)*, *Melezovića njiva*, *Meljine*, *Mlinčići*, *Mrljavica*, *Mrtvica*, *Musine njive*;

Napodnjica, *Nadbarje*, *Natkuća*, *Nizulicu*; *njiva: Prijeka*, *Velika*; *njive: Duge*, *Ravne*, *Velike*, *Njivica (:Njivice)*;

Ocrkavka, *Ograda*, *Ograđe*, *Okromak*, *Okruglič*, *Ora(h)*, *Oraške*, *Ortakovine*, *Osišće*, *Osojnice*, *Osredak*, *Oskoruše*, *Ošnjak*, *Otave*, *Ošlamuše*, *Palacak*, *Palučak*, *Parac*, *Paratak*, *Paroova njiva*, *Pave*, *Pašnjake*, *Petrinov do*, *Petrovine*, *Pirovišće*, *Plandišće*, *Plane*, *Plaz*, *Plema*, *Ploske*, *Podbarnjača*, *Podbašće*, *Podbreza*, *Podbiljak*, *Podgračanica*, *Podgumnice*, *Podjabuka*, *Podkućnjača*, *Podumača*, *Podumošnica*, *Pofa-*

lišće, Podu(h)ri, Podvodom, Položnica, Polja, Polje bijelo, Poljašće, Polumatje, Põnjir, Popovače, Poprekuša, Poratnica, Poseljača, Pošumice, Potkaldrma, Potkamen, Potkuća, Potkućnjača (:Potkućnjače), Potornja, Potpojata, Podšuma, i-rekuša, Prešpove (:Prešpovi), Prigreblje, Prijegradak, Primolja strana, Primetica, Priorica, Pritjeka, Prokos;

Radanova glavica, Rakite, Rakove noge, Ramin do, Raskršće, Rat, Ravan, Ravnica, Ravne njive, Ravnine, Resnik, Rilje (:Rišće), Rotini dolovi, Rovi, Rovovi; Sabašnica, Sebinjača, Sedra, Selišća (:Selišće), Selimače, Ravne sjeće, Sjevine, Skladovi, Staje, Staklanac, Strana (:Strane), Strgači, Strmoglavice, Studenac, Suškovina;

Sajdo, Šiljak, Šljivik, Šurnjača;

Tamare, Tešića jezero, Tiranije, Topola (:Topole), Toravine, Torine, Topovina, Trešnjica (:Trešnjice), Trgovišće, Tuk, Tukovi, Tulek, Tunjica;

Udolove, Ukućevac, Umac, Usoji, Usjeline, Uzgromile, Uzmasnice;

Valage, Veljine njive, Vijenac, Vinograd, Visokovica, Viškuća, Viždola, Voćnjaci, Vodići, Mala vrata, Vrela, Vrljika, Vrtča, Vrtla (:Vrtli), Vrtlić, Vrtlovi, Vučići;

Zabašća (:Zabašča), Zaglavice, Zagajnica, Zagaznica, Zakućnjača, Zakutnjača, Zalugovi, Zamlijenica (:Zamlijenice), Zaulice, Zanova, Zanožak, Zapatak, Zapoda, Zaratje, Zlatac, Zgonovi, Zmionica;

Žege, Žlibovi.

Najveći broj naziva njiva raširen je po cijeloj našoj jezičkoj teritoriji; po načinu formiranja ne pokazuju naročitih osobina. Slijedeći toponimi se, mislim, iz tog izdvajaju, bilo po svom postanku bilo po značenju.

Bočulozi-Bačulozi: naziv je formiran od apelativa *báč*, *báča*, m., »stanar, der Senner, pecoris custos« (cf. Vuk, Rj., s. v.); *bačila* (cf. J. Cvijić, 76, 135, 139, 206); *bač* (J. Cvijić, 139); *bačije* (J. Cvijić, 15, 140); *bačilišta* (J. Cvijić, 139); *bačija*, f., »Die Sennerei, locus et casa mulgendis aestate ovibus, katun, mandra, stan, stanarna«; *bačina* (cf. Rečnik SANU, I, s. v. *bačuvanje*, »zajedno čuvanje i muženje stoke«. Riječ je romanskog porijekla: rum. *baciū*, m., »Oberhirt« (A. Tiktin, Rum. Elementarbuch, 196), »starješina čobana koji se bavi pripremanjem mliječnih proizvoda« (Rum. -rus. slovar, Moskva, 1954, s. v.); *báciu*; arb. *baç-i*, *baçi-ja* (H. Barić, Reč. srpskohrv. arb. jezika, I, s. v.), možda od lat. *baccinum*, »Becken, Schüssel, Trog« (cf. Meyer-Lübke, REW, 866); cf. i *buca*, *bučuk*, *bače* (maked.) kod I. Popovića, Prilozi ispitivanju balkanske leksike (= Godišnjak knj. I, Balk. inst. knj. 1 [1957], str. 66. i sl.); uporedi i toponim *Bačino brdo* (Vlasenica). *Bačulozi* je složenica od *bač(i)u* i *log*, »Vertiefung, Flußbett« (Della Bella), rus. *log*, gen. *lóga*, »Tal., cf. Berneker, EW 1,727; M. Vasmer, EW 2, 51; J. Schütz, o. c. 70), kao *Pro-log*, *Po-log* (:*Prolozi*, *Polozii*).

Copolovina: od dij. *còpot* (*šopot*), (Dalmacija), knjiž. *sòpot*, m.; »Quelle«, rus. dij. *sópót*, »Sausen«, staropolj. *sopot*, »Quelle« (cf. P. Skok, Zfr. Ph. 54, 465; J. Scnutz, o. c. 67), formirano od pridj. *copo(t)lov*, *copo(t)lovina*. Književni oblik *sopot* kao toponim *Sopot* kod Požarevca (cf. Mih. J. Miladinović, Požarevačka Morava, str. 6 [nap. 1]; M. S. Filipović, Vis. Nah. 618 (voda u Bukovlju, potok u Trnovcima 554, njiva 483, 453, *Sopoćani* u Avdžićima 491).

Čavčak: dem. od *čavka*, kao *palučak*.

Drogolozii: vjerovatno *Dragolozii*, složenica od *draga*, f., »Tal Vertiefung, Bucht«, i *log* (*lozi*).

Drobodoli: ili je metateza: *dobrodoli* (*dabrodoli*.) ili *dobodoli-na*; *dubodolina* (*doli*); cf. Vuk, Rječ., s. v. *dubdolina*, Rječ. JAZU, s. v. »dolina između dva brda«, J. Schütz, o. c. 39.

Kapuše: naziv je po vrsti šljiva *kapuše*, šljive koje se lako cijepaju, pūče.

Krgovac: vjerovatno je izvedena rijer od *krug*, m.; »Gipfel eines Walberges, Wald, Berg« (cf. Vuk, Rječ., s. v. *krûg*, »okruglo mjesto n. p. glavica ili njiva (Dalma-

cija)«, ili s. v. *krga*, f. (u Podgorici), vide *čokot*, što bi ukazivalo na gajenje vinove loze.

Krzovina: ili je u vezi sa pomenutim *křga*, ili kraći oblik od *kukuruzovina* (*krzovina* je uobičajen naziv i u drugim krajevima Bosne).

Lazine (*lâz*): iskrčeno mjesto, njiva u šumi; starosrpskohrv. *lazъ*, »ager novalis«, slov. *lâz*, »baumlose Fläche im Wald, Gereut«, rus. *lazina*, »lichte Stelle im Wald, Gereut« (cf. Berneker, EW 1, 696; Vasmer, EW 2; 6, J. Schütz, o. c. 61). Posvjedočeno je i kao toponim od 13. vijeka *Laz*, *Lazica*, *Lazina*, *Lazenik*, *Lazac*.

Kopjele: možda je formirano od riječi sa osnovnim značenjem *kopn-kopniti* (cf. toponim *Kopnik*) ili je romanskog (Dalmacija) porijekla iz grčkog, kao Skupio, Skupjela (cf. P. Skok, Slov. i rom., 240).

Okromak: vjerovatno = *okomak*, gen. *okōmka*, »Steilhang« (moglo bi se pomišljati i na rom. -lat. *acrumina?*).

Plema: možda iz vulgarnolat. *plema*, »Flut« (cf. Meyer-Lübke, REW 6594); uporedi grč *plēmē*, »Flut«.

Lisine: vjerovatno je po mjestu gdje su bile *ljese* (ikav. *lise*), »ograda za stoku«; inače moguće je i iz *liš*, stsl. *lysъ*, »go«, »kahl«, *lysynje*, »kahler Gipfel, kahler Berg« (cf. Vasmer, EW 2, 76; J. Schütz, o. c. 25); toponim *Lisina* (u Pivi, cf. Vuk, Rječ., s. v.).

Pofališće: od (tur.) imena *Hvalli*, posvjedočen često i kao toponim *Pofalići* (u Sarajevu i dr., usmeno saopštenje H. Šabanovića).

Ponjir: vjerovatno od *pōnor*, ukrštavanjem sa oblikom *pōnirati*.

Rât: iz *râtъ*, »apex, cacumen«; *rât* (Micalia 546, Belostenec 447); posvjedočen i kao toponim: *Rt*, *Rtac*, *Rtić* itd. (cf. J. Schütz, o. c. 81).

Usjelina: *üşjelina*, f., »ein abschüssiger Ort, locus praeceps« (cf. Vuk, Rječ., s. v.).

Valage: značenje je »mala dolina, uvala između dva brdašca«, maked. *vālōga* »Vertiefung«, bug. *vālog* »ds«. Posvjedočen je i kao toponim *Valožje* (cf. J. Cvijić, Karst 12); vjerovatno ovu riječ ne treba odvajati od *haluga*, f., »Kluft«, i *āluga*, *vāluga*.

Zaratje: iz *za-rât-je* (cf. *rât*).

2. IMENA LEDINA, BAŠTA, ČESTICA ZEMLJE, PAŠNJAKA itd.

Ova kategorija imena neće se gotovo nimalo ili vrlo malo razlikovati od prednje, bilo po načinu formiranja bilo po obliku. Ona je izdvojena u posebnu grupu zbog toga što sada imena označavaju neobrađene čestice, a ukazuju na raniju obradu kulturnih biljaka, ponekad i na ranije naseobine.

Ajvatovina, *Banduki*, *Baritak*, *Dimišljijina bašća*, *Beća*, *Benat* (livada), *Bjelcine*, *Bjelužina*, *Blaca* (pašnjak), *Boljanić bašće*, *Borak*, *Brestić*, *Brezice*, *Brezovina*, *Brijesna upina*, *Brujak*;

Čidjik, *Čalopeci*, *Čekica*;

Debela, *Dobrići*, *Bukovi doci*, *Dola*, *Dolovi*, *Dragolozi*, *Dragović* (bašta), *Drozometva*, *Dub*, *Dužice*, *Dvorišća*, *Dvorište*;

Glavica (bašta), *Gradina*, *Graovišće*, *Graščica*, *Gugoj* (njiva i groblje), *Gnjile*, *Staro guvno*;

Hajvanije, *Haliluk* (bašta);

Igrališće (ledina), *Igrališća* (bašta), *Igrišće*, *Kalemi*, *Kalemovi*, *Kaludre*, *Karanjača* (prije bila kovačnica), *Bašice*, *Klinac*, *Ključ*, *Kojščani*, *Košćanovca*, *Kralji*, *Krč*, *Krčevina*, *Krečana*, *Krivače*, *Krušev*, *Kružanj*, *Kuće* (bašta), *Lađice*, *Lanišća*, *Ledine*, *Meke ledine*, *Livode* (sic!), *Lučica*, *Luke*, *Babine luke*, *Lušić*;

Mačak dô, *Medovci*, *Međa*, *Meljine*, *Močile*, *Mokrine*;

Nadbarje;

Obložje, Ograđa;
 Plješnjovac, Počivale (njiva i groblje), Podgajevi, Podjabuka, Podstijena, Podulica, Podvijena, Polje, Poljubine, Popratine (krčevina), Rostovi potok, Potrnjače, Prapošnica, Privori (kompleks ledina i njiva), Prostrenice;
 Rakite, Rastovica, Ravšovac, Ražišća, Repišće, Rupe;
 Serip, Seripovi, Sibirjača, Sjenčice, Skladovi, Sokova (njiva), Staje, Stankovača, Strana (:Strane), Strmoglavci, Strugači, Sudića dô, Suhodo;
 Šareni han (bašta);
 Torine, Trnovača, Trza, Trzan, Trzna, Tuk, Tulek;
 Udar, Ukućevac;
 Vini (groblje i njiva), Vinograd, Vitice, Vitorovo, Voćarje, Vranića vrto, Vrbonjik, Vrhovi (ledina), Vrtić, Vrtli, Vrtlič, Vukovci;
 Zabarje, Zagajnica, Zakutnjača, Zapada, Zapoda (mjesto u ravnicu gdje izlaze otrovni gasovi), Zmijjinice, Zobišće;
 Žukva.

I u ovoj grupi imena česti su dvostruki oblici:

Igrališće (:Igrališća, Igrišće); Kalemovi (:Kalemi); Krčevina (:Krčavine); Strana (:Strane); Trzan (:Trzna f., Trza f., Trzno n.); Vinograd (:Vinogradi); Vrtić (:Vrtlič); Zapoda (:Zapada).

Izvjesni toponimi izdavaju se po svom porijeklu i načinu formiranja:

Brijesna upina: 1) *brijesna* — »mjesto obraslo brijestovima«, 2) *upina*: ukazuje na rudarski srednjovjekovni termin (njem. termin »*upina*« od *Haufen* — »mjesto gdje se izbacivala šljaka«).

Drozgometva: može biti od imena ptice *drozg-drozd*; vjerovatnije se i ovde radi o rudarskom srednjovjekovnom terminu *drozga*: = *troška*, »Schlacke«, *scoria* (cf. Vuk, Rječ., s. v. *drozgav*, ovo je gvožđe *drozgavo* »schält sich«).

Gugoj: ime za njivu i groblje; posvjedočeno je ime roda (musl.) *Gegoj* u Hasu (fis Tsač, cf. M. S. Filipović, Has 45); osim toga ime (kod Cincara u Prizrenu) *Gogo*, *Gogaj*, hipok. od *Đorđe* (*Gogaj-Đorđević*), cf. M. S. Filipović, Has, 106.

Kaludre: iz rom. (Dalm.) *kaludre-koludre*, mjesto gdje je bio ženski manastir.

Rostovi potok: malo je vjerovatno da je riječ od *hrastovi* — izgleda da i ovaj naziv ukazuje na rudarski srednjovjekovni (njem.) termin: *Rost-rosten*.

Rupe: rudarski termin.

Suhodo: ovaj toponim je najarhaičnija slovenska riječ u ovom predjelu; *suh^h-dol^h*, *suhodol* (cf. Mikl. App. II, 634); posvjedočen je u drugim slovenskim oblastima kao toponim još iz 10. vijeka (cf. I. Pudić, Zamjena slov. s njem. z -Radovi III, Odj. ist. — fil. nauka, knj. 2, Naučno društvo, Sarajevo, 1955, str. 284. i sl.).

3. PUTOVI, PUTELJCI, STAZE, PROLAZI, PRELAZI itd.

Ova grupa imena ukazuje na sadašnje i ranije odvijanje komunikacija unutar same Lepenice i komunikacija koje su Lepenicu povezivale sa bližim manjim i većim kulturnim, trgovačkim i političkim centrima. Većinom se radi o nazivima za prirodne prolaze, isušene potoke, vododerine itd.

Kroz borike (put iz G. Kovača u Buzuke), *Buk* (put-potočina iz Botunje u Zabrđe), *Rašin do* (potok i put), *Jardo* (prolaz između dva brda). *Klečavica*, *Kliment* (put prema Visokom), *Pješće* (put između voda), *Polje* (put koji vodi u Kiseljak), *Pravac*, *Pronski put*, *Čizmarski put*, *Japinski put*, *Zeleni put*, *Sadžak* (put od Čuprije [Homolja] do raskrsnice, ranije bili nastanjeni Cigani-čergari), *Gornja-Donja staza*, *Točak* (prolaz između stijena), *Uborak*, *Ulica* (vrlo čest, gotovo jedinstven naziv za put koji vodi kroz selo), *Vihoda*, *Oznik*, *Vranduk*, *Zavozac*.

U ovoj grupi su interesantna slijedeća imena:

Jardo: prolaz između dva brda: vjerovatno je složenica (hibridna) od *jar-do*; arb. *ahur*, m., »Stall«; *jar*, *ar*, *ahar*, »štala, košara« (cf. J. Cvijić, 124), ukazuje na stočarski termin (vlaški).

Pronski put: vjerovatno od *pron(ij)ski*; put koji je vodio kroz manastirsko imanje-proniju; cf. *Prnjavor* (grč. *pronia*).

Vihoda: vjerovatno od *viš-hoda*, kao *vi-gled* (cf. J. Cvijić, XIV, nap. 3, pita za razliku između *vigled* i *čardak* u Bosni).

4. ŠUME

Baba, *Barice*, *Berberuša*, *Bjeloglav*, *Bobovac*, *Brezanje*, *Brijestovi*, *Bukovik*, *Bukovina*;

Crkvine;

Do, *Drin*;

Gaj, *Golubac*, *Guđevac*;

Jasikovac, *Jelica*;

Kadmovišće, *Klašnjice*, *Kokošija voda*, *Kolovoz*, *Komin*, *Kosa*, *Košćan*, *Omerov kotac*, *Kotari*, *Krč*, *Krečane*, *Krivača*, *Krstac*, *Kruškovina*;

Laze, *Lisičija luka*, *Lisine*;

Debela međa, *Mali Nako*, *Veliki Nako*, *Naokret*;

Ograđa, *Oskuša*, *Ostroga*, *Oštra stijena*, *Otoka*;

Paljevina, *Paljika*, *Plane*, *Podbrdo*, *Pošumice*, *Potanje*, *Prokos*;

Rastik, *Rastovina*, *Ravan*;

Sastovci, *Seline*, *Selišće*, *Sječe*, *Spržena šuma*, *Stinice*, *Strane*;

Šumica, *Šuplja bukva*;

Torine, *Torovi*, *Trilj*, *Uzvršje*;

Vina, *Vrbica*, *Vrijes*, *Zagaj*, *Zmijjinica*, *Žege*, *Tukine žege*.

Između ovih naziva šuma izdvajaju se:

Komin: *kõm*, gen. *kõma*, »obronak«, adv. *òkomito*; lat. *cõma*, rum. *cómă*, f. (cf. Meyer-Lübke, REW 2071); posvjedočen kao toponim od 14. vijeka (1330): *Podkom*, *Zakom* (Šenoa, 54, 60), *Komača*, *Komić*, *Komovi* (J. Schütz, o. c. 30).

Mali (Veliki) Nako: kao toponim *Naklo* posvjedočen iz god. 1080 (cf. P. Skok, Prilozi 134); *nâklja*, f. (cf. Vuk, Rječ., s. v. *nâklja*, f., »die Windung eines Flußes, okuka«), češ. *nâkel*, »feuchter Ort«, prema Brückner EW, 354, iz *na-kyl-ia*; rus. *kólok*, gen. *kólka*; srpskohrv. *kâlac* (кълѣцъ), »junges Gras« (cf. Berneker, EW 1, 661; M. Vasmer, EW 1, 601; J. Schütz, o. c. 71).

5. BRDA, OBRONCI, UZVISINE, PADINE I DR.

Bandiera, *Borača*, *Gola brda*, *Brdanjak* (staro groblje sa stećcima i novo groblje), *Golo brdo*, *Kadino brdo*, *Paleško brdo*, *Bregovi*, *Banbrdo*, *Brijeg*, *Paljkin brijeg*, *Briježje*, *Brlji*;

Divnjaci, *Đurin do*, *Vučji do*, *Doline*, *Endača*;

Kobilova glava, *Glavica*, *Golubica*, *Gradac*, *Grac*, *Gradina*, *Greblje*, *Gunišća*, *Hrid*, *Jelica*;

Kličavac, *Klis*, *Kobanj*, *Komin*, *Kosa*, *Javornik kosa*, *Kruševska kosa*, *Mala kosa*, *Krčevine*, *Kučare*, *Kukrika*, *Lokva*, *Ljeskovik*;

Majma, *Makljen*, *Miie*,

Okreta, Opsinac, Orlovača, Ormanj, Oštrik, Oznik, Ožege;
Pleć, Plješevac, Podbukva, Podastranu, Potkokoška, Proključalo, Prokos;
Rasnik, Ravanac, Repišće, Rid, Sedra, Sevid, Ravne sječe, Skladići, Srt, Staje,
Stjena, Crvena stjena, Velika stjena, Stoglič, Svilava;
Šajdo, Šuplja stijena, Tevsija, Torovi, Usjeline;
Vaganj(e), Vinograd, Vis, Vranica, Jelov rat, Velika vrata, Vresnice, Zapoda,
Zavor, Žege.

Iz ove grupe toponima posebnu pažnju zaslužuju:

Bandijera: »stub, državna zastava« (cf. Vuk, Rječ, s. v. *bãndijera*, f. [u pri-
m:or.], »die Fahne, vexillum«; *bandijeraši* . . . doseljenici iz Dalmacije pod »bandi-
jerom«, tj. pod zaštitom austrijske zastave (cf. M. S. Filipović, Vis. Nah. 299).

Kobilova glava: kao toponim raširen: *Kobile* (njiva) u D. Zgošći, *Kobilja glava* (šuma u Čmrnsnici), *Kobiljača* ili *Kobilova glava*, brdo (ispaša u Porječanima, *Kobilj-do* (u Sarajevskom polju), upor. M. S. Filipović, Vis. Nahija, 417, 527, 543, 622. Prema ovome ovaj bi naziv bio, kao i mnogi drugi, formiran na osnovu sličnosti sa životinjom (*Jelen, Soko, Čavka, Mačka* itd.), ili prema dijelu životinjskog tijela (*Zekova glava, Kopita, Pazuha, Gnjat* itd.; cf. J. Smodlaka, Imena mesta i meštana, Split, 1946, 39). Kad je u pitanju naziv *Kobiljača*, moglo bi se pomišljati i na izvedenicu prema vlastitom imenu, ranijem vlasniku; vlastelin kneza Pavla Rađenovića, koji se u jednoj ispravi od 1397. spominje kao svjedok od Primorja (Miklosich, Mon. serb. 229), zvao se Vukosav *Kobilačić* (cf. Vl. Skarić, Stara bosanska vlastela u današnjoj toponomastici, Glas. geogr. društva, Beograd, s. v. 7 i 8, 1922, str 129).

Kukrika: vjerovatno mjesto *Kukljika*, od dij. (Zadar) *kukalj*, »Hochplateau« (J. Schütz, o. c. 26; JF 3, 72 sl.); kao toponim *Kuklica, Cucliza* posvjedočen godine 1368 (P. Skok, Prilozi 105).

Mile: ime srednjovjekovne župe (usmeno saopštenja H. Šabanovića).

Sevid — *sve-vid?*

C. HIDROGRAFSKA IMENA

Akmačinca (vrelo);

Baba, Boloban, Bara, Bare (kosnicai potok), *Ciganuša, Cura;*

Čalukovac (voda i selo), *Rašina česma, Česmica, Dena, Endek, Grab;*

Javorak, Jezero;

Kajnak, Kasumovac, Kešelji, Kološevica, Korito, Kucalo, Lanišće;

Medovci, Mladenovac, Mlinčići, Nako (vrelo).

Parež (potok na ulazu u selo; jedan potok ide ispod *Paljike*, drugi ispod *Kruševke*, a treći ispod *Zaklanovca*; svi se sastaju i tada se zovu *Parež, Pareževski potok*) *Pišćeci, Počivale, Podvijenica, Potanje, Potoci, Potočina, Potok* (*Antin, Cicin, Gluvi*), *Meščenski potok, Podastinjski potok, Puljenski potok, Rastovi, Suvi potok, Šimića potok; Rasolac* (potok; voda nezdrava, ne piju je ljudi), *Sastavci, Sedra, Stipovac; Stubo* (vrelo), *Studenac, Smajino točilo, Toplica* (:Grkinja ili Banja), *Sopot,*

Vrela, Vrelo (*Gornje, Donje, Ključato, Ljoljino, Mačije*), *Pizdino vrelo, Bijek vode, Pelina voda, Srednja voda;*

Zavoda, Zmajevac;

Žamžak, Žuberak, Žuželj.

Od ovih hidronima izvjestan broj su turcizmi; veći dio imena su inače poznate jezičke tvorevine. Zaslužuje pažnju:

Potanje: iz *pòtonja, po-tonja*, »Diluvialgebilde«; rus. *tónja*, češ. *tůně*, »Vertiefung im Fluß«, iz *top-nja* (cf. Miklosich, EW 358; Vasmer EW3, 120; J. Schütz, o. c. 50).

D. NESLOVENSKA IMENA

U toponomastici Lepenice stranih imena ima srazmjerno mali broj. Izvještaj o broju romanskih i njemačkih imena objašnjen je već ranije. Veći dio stranih imena čine turcizmi. Njih izdvajam u zasebnu grupu, bez obzira na kategorije koje su ranije date za cijelu toponomastiku.

1. TURCIZMI⁵)

a) Toponimi od vlastitih imena

Adžine njive (Adžija-Hadžija), Ajvatovine, Bibin do (Habiba), Demirovača (prezime Demir), Hajdarove njive (Hajdar), Medinovac (Mehdija), Melezovića njiva (prezime od apelativa melez, »mješanac«), Meljine njive (Meliha, hipok. Mela), Musine njive (Musa), Ramin do (Ramadan, hipok. Ramo), Selimače (Selim), Šaj-do (Šahin-do, ili Šah-do; možda od imena Šajo, bivši stanovnik Kalića; cf. M. S. Filipović, Vis. Nah. 494, 495), Šabašnica (njiva) (možda od imena roda Šabančić, pl. porodica u Lepenici, prema usmenom saopštenju H. Šabanovića), Šeripovi (Šerif-Šerip), Sudića do (Sudo), Rašin do (Rašid), Omerov kotac (Omer), Kasumovac (Kasum), Medovci (Meho, Medo), Smajino točilo (Ismail, hipok. Smajo).

b) Toponimi od apelativa

Čaire (Čair, čajir), »livada, pašnjak«, Čardaci (čardak), Čerge (čerga), Čizmica (čizma), Čerana (čerhana, čehrana, »radionica«), Endek (hendek, jendek, endek), (H)anina (han,an), Kalajdžince (kalajdžija), Majdani (majdan), Mehtef-Mejtef (mekteb, mehtef), Ortakovine (ortak, »zajedničar«), Potkaldrma (hibr. pod-kaldrma, kaldrma), Tulek (tulek, »čovjek malog rasta«), Bent (bent, benat, »brana«), Čiđik (čiza, dem. od čizija, »granična crta«), Hajvanije (hajvan, ajvan, »životinja, stoka«), Haliluk (haliluk, aliluk, »nenaseljenost), Kalem (kalem, grč-tur. »cjepivo«), Japinski potok (japija, »drveni građ. materijal«), Sadaž (sadžak, »željezni tronožac na koji se stavlja sud za kuvanje«), Berberuša (vlast.ime Berber, od apel. berber), Endača (hendek, jendek), Tevsija (tepsija, tevsija, »kuh. posuda«), Akmačinca (vrelo), (Ahmo, akmak, prema usmenom saopštenju H. Šabanovića), Boloban (-Balaban, vl. ime), Čalukovac (čaluk, čalik, »selišće, selo«), Česma (česma), Kajnak (kajnak, »vrelo«), Meščenski potok (potok i lokalitet u selu Čizma: meščema, od arap. mahkama, tur. mehk'ema, »sudnica«, prema usmenom saopštenju H. Šabanovića).

UPOTREBLJENA LITERATURA

Osim standardnih poznatih etimoloških rječnika upotrebljena je i slijedeća literatura:

J. Cvijić, *Naselja* knj. I;

Vl. Skarić, *Stara bosanska vlastela u današnjoj toponomastici* (-Glas. etn. društva, sv. 7. i 8; Beograd, 1922);

R. Jeremić, *Beleške o poreklu stanovništva tuzlanske oblasti* (-Glas. etn. društva, sv. 7. i 8; Beograd, 1922);

M. S. Filipović, *Visočka nahija* itd.;

M. S. Filipović, *Has pod Paštrikom*, Djela XIII, Balkanološki institut ND BiH, knj. 2, Sarajevo, 1958;

M. J. Miladinović, *Požarevačka Morava*;

J. Schütz, *Die geographische Terminologie des Serbokroatischen*, Berlin, 1957;

J. Smodlaka, *Imena mesta i meštana u FNRJ*, Split, 1946;

Imenik mesta u FNRJ, Beograd, 1956.

⁵ Za objašnjenje turcizama dugujem zahvalnost svom prijatelju dru H. Šabanoviću, višem naučnom saradniku Orijentalnog instituta u Sarajevu; inače upućujem na A. Škaljić, *Turcizmi, I—II*, Sarajevo, 1957.